

Przeczytaj fragment książki Jacka Karczewskiego pt. **Zobacz ptaka. Opowieści po drodze.**

Według legendy Lech, przywódca Polan, założył stolicę państwa w miejscu, gdzie zobaczył na dębie gniazdo orła białego.

Istnieje też mniej romantyczna, za to bardziej prawdopodobna wersja historii naszego godła. Zakłada ona, że Polanie poszli śladem Rzymian i przejęli na swoje potrzeby ich symbolikę państwową, a nawet kilka wątków z mitów założycielskich, które bursztynowym szlakiem docierały nad Odrę i Wisłę z coraz licześniejszymi zastępami różnej maści kupców, emisariuszy i podróżników z wyobraźnią. Miejscowi musieli z zazdrością przyglądać się Jowiszowym ptakom w koronach, które zaczęły polyskiwać z przywożonych przez gości monet, prężyły się w ich pieczęciach i na wysoko niesionych proporcach. Zdaniem historyków białego orła jako herbu jednoczącego się Królestwa Piastów zaczął w 1295 roku używać Przemysław II, ale nie był ostatni ani tym bardziej pierwszy. Gajusz Mariusz już w 102 roku przed naszą erą zadekretował herb z orłem jako obowiązujący symbol szybko zwiększającej swoje wpływy i terytoria republiki rzymskiej. Ów orzeł dał początek całej linii mniej lub bardziej zmienionych postaci, które do dzisiaj patronują wielu europejskim krajom - Albanii, Austrii, Czarnogórze, Czechom, Lichtensteinowi, Mołdawii, Niemcom, Rosji, Rumunii i Serbii. Dlaczego orły? Bo to ptaki mocy. Każdy, kto chciał, żeby się z nim liczone, musiał je mieć po swojej stronie. Orły chroniły nawet wikingów, których legenda w czasach Piastów była ciągle żywa i którzy wciąż budzili tyle samo trwogi, co podziwu. Najbardziej pożądanym spośród gromowładnych ptaków był orzeł przedni, nie bez powodu w różnych językach zwany też królewskim, złotym, prawdziwym. Odważny i waleczny, niósł szybką śmierć tak samo swoim wrogom, jak i ofiarom. Przede wszystkim jednak na każdego mógł patrzeć z góry, kiedy tylko miał na to ochotę - ot, choćby na największych władców z najwyższych tronów i boskiego namaszczenia. Coś, czego nawet oni nie potrafili, mimo że wszyscy inni patrzyli na nich z dołu. W różnych oddalonych od siebie kulturach powtarza się też wiara w to, że orzeł przedni jako jedyna istota na Ziemi mógł spojrzeć słońcu w oczy bez ryzyka oślepienia. Więcej! Regularnie wzbijał się tak wysoko, że słoneczny żar wznicał płomienie w jego piórach. Wtedy niczym kula ognia osuwał się w morskie głębiny, skąd po chwili unosił się w złotej poświacie. Tam, gdzie nie było morza, boski ptak zanurzał się w wielkim jeziorze albo rzece. Jak feniks z popiołów, tak orzeł z wody powstawał z martwych. Jeszcze silniejszy, jeszcze piękniejszy. Czy nie tego obsesyjnie pragnęli narcystyczni przywódcy, monarchowie, duchowni? Nieśmiertelności, wiecznej młodości i nieograniczonej władzy!

I. Zadania do tekstu

1. Według historyków orzeł był znakiem państwa Piastów:

☐ A) od jego początków	☐ B) od XIII wieku
☐ C) od czasów prastłowiańskich	☐ D) na ziemiach Polan

2. Z tekstu wynika, że w państwie Piastów długo pamiętano o sile:

☐ A) wikingów	☐ B) wojsk rzymskich	☐ C) wojsk niemieckich	☐ D) prastłowiańskich wojów

3. O popularności orła przedniego jako godła państwowego zadecydowała jego:

☐ A) przebiegłość	☐ B) nieugiętość	☐ C) szybkość	☐ D) powaga

4. Przekonanie o nieśmiertelności orła:

☐ A) funkcjonowało w wielu regionach świata	☐ B) w krajach słowiańskich utrwalił Gajusz Mariusz
☐ C) rozpowszechnili w Europie wikingowie	☐ D) towarzyszyło przede wszystkim Słowianom

5. Władcy widzieli w symbolu orła potwierdzenie:

☐ A) słuszności swoich decyzji	☐ B) praw do rządzenia swoimi ziemiami
☐ C) swoich absolutnych rządów i trwałego zapisania się na kartach historii	☐ D) siły swoich wojsk

6. W kulturze wielu ludów legenda orła wiąże się z:

☐ A) ogniem i wodą	☐ B) morzem	☐ C) ziemią i słońcem	☐ D) popiołem

II. Zadania do lektur

7. Do próby porwania Ligii (*Quo vadis*) przez Winicjusza i Krotona doszło:

☐ A) na Zatybrzu	☐ B) w drodze z domu Aulusów
☐ C) w Ostrianum	☐ D) w drodze do pałacu Nerona

8. Marek Winicjusz (*Quo vadis*) nie był:

☐ A) dowódcą wojskowym	☐ B) patrycjuszem
☐ C) właścicielem ziemskim	☐ D) konsulem

9. Nie wierz im - rzekł wskazując ręką na obecnych - oni się na niczym nie znają. Pytasz, co niedobrego w tych wierszach? Jeśli chcesz prawdy, to ci powiem: dobre są dla Wergiliusza, dobre dla Owidiusza, dobre nawet dla Homera, ale nie dla ciebie. Tobie nie wolno takich pisać. Ten pożar, który opisujesz, nie dość płonie, twój ogień nie dość parzy. - te słowa skierował do Nerona:

☐ A) Seneka	☐ B) Pizon	☐ C) Petroniusz	☐ D) Tygellin

10. Próba wydostania Ligii z więzienia Tullianum przez Winicjusza i Petroniusza polegała na:

☐ A) przebraniu jej za żonę strażnika	☐ B) wyjściu Ligii w ubraniu Marka Winicjusza
☐ C) wyniesieniu jej jako zmarłej w trumnie	☐ D) ukryciu uśpionej ziołami dziewczyny pod ciałami wywożonych zmarłych

11. Z Petroniuszem o względy Nerona rywalizował:

- ☐ A) Tygellin ☐ B) Seneka ☐ C) Wespazjan ☐ D) Lukan

12. Henryk Sienkiewicz publikował w prasie artykuły i wygłaszał odczyty, które były pokłosiem podróży do:

- ☐ A) Australii ☐ B) Ameryki Południowej ☐ C) Stanów Zjednoczonych ☐ D) Azji

13. Do Sienkiewiczowskiej Trylogii nie należy powieść:

- ☐ A) *Potop* ☐ B) *Pan Wołodyjowski* ☐ C) *Krzyżacy* ☐ D) *Ogniem i mieczem*

14. Harpagon jest tytułowym bohaterem „Skąpca” Moliera. We fragmencie komedii występuje komizm:

- ☐ A) słowny
☐ B) sytuacyjny
☐ C) postaci
☐ D) brak komizmu

HARPAGON

[...] Chodź no tu, pani Claude, zacznijmy od pani. (Pani Claude zbliża się z miotłą.)
Dobrze, już pod bronią. Tobie więc powierzam obowiązek posprzątania w całym mieszkaniu;
proszę tylko nie ścierać za mocno: to bardzo niszczy.

15. Nieprawdą jest, że ironia:

- ☐ A) to sprzeczność między znaczeniem dosłownym a wynikającym z intencji autora
☐ B) jest często sygnalizowana mimiką, gestem, intonacją
☐ C) może służyć parodii, celom satyrycznym
☐ D) oznacza karykaturę, odwołuje się do obrazów monstrualnych, wyolbrzymionych

16. Do środków stylistycznych nie należy:

- ☐ A) aforyzm ☐ B) anafora ☐ C) animizacja ☐ D) apostrofa

17. Gatunkiem należącym do liryki bezpośredniej jest:

- ☐ A) elegia ☐ B) epos ☐ C) eufemizm ☐ D) ballada

III. Nauka o języku

18. Złożeniem jest:

- ☐ A) wiercipięta ☐ B) zmartwychwstanie ☐ C) Biała Podlaska ☐ D) Wielkanoc

19. Najuboższy zakres ma wyraz:

- ☐ A) roślina ☐ B) zboże ☐ C) żyto ☐ D) organizm

20. Wyrażenie *chudy beton* należy do:

- ☐ A) gwary ☐ B) języka zawodowego
☐ C) dialektu ☐ D) regionalnej odmiany języka

21. Wyrazem wieloznacznym nie jest:

- ☐ A) mysz ☐ B) babka ☐ C) kolejka ☐ D) głaz

22. Do literowców zaliczamy skrótowiec:

- ☐ A) PKO ☐ B) Polfa ☐ C) UFO ☐ D) PZMot

23. Profesor, zaskoczony pytaniem, odpowiedział, że rozważa wydanie książki. - wypowiedzenie jest:

- ☐ A) mową niezależną ☐ B) zdaniem złożonym z podrzędnym okolicznikowym
☐ C) zdaniem złożonym z podrzędnym dopełnieniowym ☐ D) zdaniem wielokrotnie złożonym

24. Tę samą podstawę słowotwórczą mają wyrazy:

- ☐ A) sól i posolony ☐ B) śnieg i śnieżny ☐ C) mróz i mrożonki ☐ D) wór i wiór

25. Do zasad etyki słowa nie należy:

- ☐ A) nie okłamywać ☐ B) nie używać pochlebstw, by osiągnąć własne cele
☐ C) nie przyjmować komunikatu rozmówcy z góry powziętymi uprzedzeniami ☐ D) przemilczać część niewygodnych informacji

26. Opinią jest:

- ☐ A) Najmodniejsze są szerokie nogawki.
☐ B) Uczniowie szkoły noszą jednolite mundurki.
☐ C) Personel laboratorium wyposażono w nowe fartuchy.
☐ D) Każdy kierowca ma obowiązek zapinać pasy bezpieczeństwa.

27. Orzeczenia brak w wypowiedzeniu:

- ☐ A) Żegnający podróżnych są proszeni o pozostanie na tarasie. ☐ B) Widziano go koło dworca.
☐ C) Lot na stację kosmiczną wstrzymany. ☐ D) Trzeba śledzić ogłoszenia.

28. Niezgodne z zasadami poprawności języka ogólnego jest powiedzenie:

- ☐ A) Idź za głosem serca. ☐ B) Nie zagładał lwowi w paszczę.
☐ C) Pogoda pod psem. ☐ D) Pasuje do nas jak wół do karety.

29. *Bądź w niebo - czynach, jak jest w niebo - głosach!* - we fragmencie utworu Cypriana Kamila Norwida pt. *Bądź wola Twoja* występuje:

- ☐ A) neologizm ☐ B) homonim ☐ C) archaizm ☐ D) prozaizm

30. Hasła w *Słowniku terminów literackich* są zapisane językiem:

- ☐ A) potocznym ☐ B) urzędowym ☐ C) literackim ☐ D) popularnonaukowym